Nieuwbouw is roofbouw

De nazomer is in aantocht. Het lover aan de bomen begint reeds te gelen en ook het groen van de grasvelden vangt aan te valen. De groene zonneschermen wapperen loom in de wind. Het voelt als thuiskomen van een vakantie. De school aan de Slingelaan maakt zich op voor weer een nieuwe cursus, de zevenenzestigste om precies te zijn. De gedachte dat dit weleens één van de laatste zou kunnen zijn, maakt melancholiek. Het besluit van het college van B&W om het schoolgebouw uit 1959 niet te restaureren, maar om een nieuw onderwijscomplex te bouwen op een nog onbekende kavel tegen allesbehalve vaststaande kosten, zorgde voor de nodige opwinding onder het personeel. Een informatiemiddag met de wethouder bood weinig soelaas. Het plan van het college bleek veel open einden te herbergen en bovendien op geen enkele wijze zaken te hebben meegewogen die buiten het financieel-technisch kader vallen.

Nu wordt wel vaker beweerd dat tegenstanders van nieuwbouw zich laten meeslepen met nostalgische sentimenten, edoch dit is een even kortzichtige als foutieve voorstelling van zaken. Vanuit de sociale wetenschappen is aangetoond dat de omgeving waarin mensen samenleven voor een groot deel de cultuur bepaalt van de gemeenschap. Uit enquêtes onder leerlingen blijkt steevast dat zij zich doorgaans veilig voelen op school, de afstand tot hun leraren als klein ervaren en daardoor in het algemeen de school een prettige gemeenplaats vinden om te verblijven. Hoewel uiteraard ook andere factoren een rol spelen, moet de ruimte niet worden onderschat. Het gebouw aan de Slingelaan is een organisch gegroeide school met gangen, hoekjes en trapjes, dat groot genoeg is om je terug te trekken en er zelfstandig in te kunnen dwalen, maar klein genoeg is om in het zicht te blijven om er niet te kunnen verdwalen. Op die manier voldoet het gebouw op uitmuntende wijze aan de functie dat het heeft: het is een middelbare school die kinderen vanuit geborgenheid voorbereidt op de grote wereld, waarin zij als volwassenen terechtkomen.

Ook ‘bezoekers’ blijft dit niet onopgemerkt. In de voorbije jaren wordt tijdens het open huis menigmaal van ouders vernomen hoe fijn zij het schoolgebouw vinden; zo heerlijk kneuterig, zeker in vergelijking met nieuwe gebouwen die zich veelal het best laten omschrijven als een steriele combinatie van een ziekenhuis en een penitentiaire inrichting. Uitzonderingen daargelaten, veel nieuwe schoolgebouwen blijken nu eenmaal zielloze staketsels, welke zijn ontworpen om op een zo efficiënt mogelijk wijze, zoveel mogelijk leerlingen te huisvesten tegen zo laag mogelijke kosten. Het gebouw, opgetrokken in en gemeubileerd met goedkope en niet solide materialen, met te kleine of veel te grote ruimtes heeft dan een uitdrukkingsloos gelaat, dat schuilgaat achter een fantasieloos futuristisch masker van beton en plexiglas, dat al na een korte tijd in een dusdanig erbarmelijke staat van ontbinding verkeert, waardoor na enkele jaren al de eerste renoverende *facelift* noodzakelijk is. Dat dit alles niet zonder gevolgen blijft voor de vorming van een gemeenschapscultuur, laat zich raden.

Oudere gebouwen zijn in de regel wel bezield. Niet alleen omdat zij meerdere generaties hebben gehuisvest die in de loop der jaren hun sporen hebben achtergelaten, maar vooral ook omdat deze schoolgebouwen met een bepaalde overtuiging en voor de eeuwigheid zijn gebouwd. Wie er oog voor heeft, zal in een vreemde stad zonder problemen de kerken met hun slanke gotische torens herkennen, alsook de vooroorlogse met baksteen of natuursteen gebouwde raadhuizen met bordes, de rechtbanken met hun imposante Dorische zuilen en de gebouwen van kweekscholen, eerbiedwaardige gymnasia, HBS-sen, MMS-sen en oude MULO’s; de laatsten bijkans altoos symmetrisch van opbouw, hoogstens drie verdiepingen tellend, hoge ramen met houten kozijnen die in een regelmatig patroon worden afgewisseld, ruime trappenhuizen, met (sobere) gevelversieringen en heel soms een koepel. Het mocht wat kosten, maar schoolgebouwen waren toen bepalend voor het aangezicht en daarmee de gemeenschapscultuur van een stad of dorp. Toen in 1955 op voorspraak van de lokale bevolking in het kleine Aalten een christelijke HBS werd opgericht, stond dit niet enkel voor de emancipatie van de protestants-christelijke zuil, maar feitelijk voor de emancipatie van Aalten. Het gebouw aan de Slingelaan moest dit in een typische, maar voor schoolgebouwen unieke wederopbouwstijl belichamen, waardoor het thans nog altijd ziel heeft en degelijk onderwijs en geborgenheid ademt.

Alle technische en financiële rapporten ten spijt, het college van B&W heeft zich onvoldoende rekenschap gegeven, niet van *tempo doeloe* en ‘nostalgische sentimenten’, doch van cultureel-historische, antropologische en sociaal-maatschappelijke inzichten. Met sloop en nieuwbouw zal dit symbool van de Aaltense gemeenschap worden vernietigd, een herkenningspunt in het collectief geheugen teloorgaan en tegelijkertijd de mede door het gebouw ontstane laagdrempelige en knusse schoolcultuur van het CSA en Chr. College Schaersvoorde verdwijnen, terwijl juist dat misschien wel – zeker in het huidige tijdsgewricht – de grootste kracht is van de school, getuige ook de ruim drie honderd brugklassers die in september aan hun schoolloopbaan zijn begonnen.

Aalten, 27 augustus 2025

